

О.І. Масік

**ТРИГЕРНА РОЛЬ ПСИХОЕМОЦІЙНИХ ПОРУШЕНЬ
У РОЗВИТКУ ПСИХОСОМАТИЧНОЇ ПАТОЛОГІЇ У ПІДЛІТКІВ**Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова, м. Вінниця
doctor20000@yandex.ru

Вступ. Психосоматичні симптоми зазвичай формуються у дітей і підлітків через неспроможність висловлювати свої емоції та почуття при спілкуванні, або алекситимію, тому психологічні проблеми можуть проявлятися саме у вигляді функціональних розладів з боку внутрішніх органів. Одночасно при дослідженні психосоматичних розладів виявляють афективні, тривожно-фобічні, obsесивно-компульсивні, астеничні та інші психопатологічні прояви. Зміна емоцій, особливо в негативну модальність, призводить до цілого ряду тілесних (соматичних) порушень. Ще Н.У. Wittchen et al. (1998) звернули увагу, що дитячі і підліткові депресії часто залишаються нерозпізнаними. Депресивні і тривожні розлади не тільки є показниками емоційної дезадаптації, а й сприяють розвитку різних видів деструктивної поведінки.

Мета роботи – виявлення психоемоційних порушень у підлітків з психосоматичною патологією.

Матеріали та методи дослідження. Обстежено 72 учні загальноосвітніх шкіл м. Хмельницький, які були поділені на дві групи спостереження. Першу (I) групу склали 31 особа – сироти та напівсироти, другу (II) – 41 підліток, що виховувався у повній сім'ї. Середній вік обстежених становив $14,0 \pm 2,0$ роки.

Використовували методики діагностики рівня шкільної тривожності Філіпса та рівня депресії за шкалою CDI (Children Depression's Inventory (M. Kovacs)).

Результати дослідження. Первинне діагностичне дослідження рівня шкільної тривожності Філіпса показало, що за результатами опитування учні мають високий і дуже високий рівні тривожності і входять до групи ризику за показниками психоемоційної напруженості та вираженої схильності до стресу. У групі сиріт показник загальної тривожності в школі у 25,81% дітей був підвищеним і у 3,23% – високим, тоді як у групі дітей з повних сімей підвищену тривожність мали 24,39% осіб. У 35,48% дітей-сиріт і у 9,76% дітей з повних сімей виявлено підвищення показника переживання соціального стресу, а у 6,45% дітей-сиріт його значення було високим.

При визначенні рівня депресії у 29,03% дітей I групи і 21,95% підлітків II групи виявлена фрустрована потреба в досягненні успіху. У 25,81% і 21,95% підлітків I і II груп наявний страх самовираження, причому у 16,13% і 17,07% осіб відповідно цей показник високий.

Страх ситуації перевірки знань характерний для 32,26% і 26,83% осіб I і II груп, причому 16,13% і 12,19% осіб відповідно перебувають у стані вираженої тривоги. У 32,26% підлітків-сиріт та у 34,15% дітей з повних сімей

спостерігається підвищений рівень страху не відповідати очікуванням навколишніх. Високий рівень тривожності в ситуації невідповідності очікувань характерний для 25,81% і 7,32% підлітків відповідно.

По 3,23% підлітків I групи мають низьку і дуже низьку фізіологічну опірність стресу. У 12,19% підлітків II групи встановлена низька фізіологічна опірність стресу, а у 7,32% виявлено дуже низький показник. Така розбіжність може бути зумовлена тим, що діти-сироти частіше перебувають у ситуаціях вимушеного пристосування до умов життя у соціумі, колективі. Ще одним фактором, який сприяє низькій фізіологічній опірності стресу, є бажання дорослих домогтися повної покірності та слухняності з боку дитини, тим самим пригнічуючи самостійність та зменшуючи впевненість підлітка у собі і своїх можливостях.

Аналіз проблем і страхів у стосунках з вчителями показав наступне: підвищений рівень тривожності наявний у 35,48% і 43,90% учнів I і II груп, причому у 9,68% і 12,19% відповідно її рівень був дуже високий.

Порівняння рівня депресії в обох групах школярів показало, що у дітей, які виховуються поза родиною, є більше порушень. Зокрема, загальний показник депресії (54,77), ангедонії (54,32) й міжособистісних проблем (56,22) у сиріт є вищим за середнє значення. Разом з тим, діти з повних сімей більше відчувають себе неефективними, некомпетентними і мають негативну самооцінку та більше через це переживають.

Висновки. Загальний негативний емоційний фон стосунків з дорослими в школі знижує успішність навчання дитини. Він не дозволяє дитині задовольняти свої потреби в успіху, досягненні високого результату.

До чинників, які мають найбільший вплив на формування тривожності у школярів, можна віднести страх ситуації перевірки знань, проблеми і страхи у стосунках з учителями, страх самовираження і страх не відповідати очікуванням.

Опитувальник дитячої депресії (Children's Depression Inventory (CDI) M. Kovacs) показав себе придатним для виявлення дітей з емоційними розладами і може бути використаний для встановлення групи ризику з розвитку емоційної дезадаптації.

Результати нашого дослідження свідчать, що показники психоемоційного стану у групі дітей-сиріт (I) є гіршими, ніж у дітей з повних родин (II), за винятком фізіологічної опірності. Останнє може бути пов'язано з підвищеними вимогами до адаптивності та меншою захищеністю дітей сиріт.